

Χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική

Θεοφάνης Παπαστάθης

Έδρα Jean Monnet “Δημοσιονομική Διακυβέρνηση της ΕΕ & Έλεγχος”
Κάτοχος Έδρας: Δημήτριος Σκιαδάς, Καθηγητής Ευρωπαϊκής Διακυβέρνησης
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Θεσσαλονίκη, 2020

Το παρόν κείμενο αποτελεί πακέτο σημειώσεων για τους φοιτητές του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και όποιου άλλου ενδιαφερόμενου. Είναι προϊόν βιβλιογραφικής έρευνας του κ. **Θεοφάνη Παπαστάθη**, σε συνεργασία με την Έδρα Jean Monnet «Δημοσιονομική Διακυβέρνηση της Ε.Ε. και Έλεγχος».

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.....	4
Spillover effect	4
European Policy Cooperation (ET 2020).....	6
Εκπαιδευτικά Προγράμματα	8
Comett	13
Erasmus	14
PETRA	15
Lingua.....	15
FORCE	16
Tempus	16
Socrates.....	17
Lifelong learning Program.....	17
Χρηματοδοτήσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης	18
European Structural and Investment Funds	19
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (European Social Fund – ESF)	20
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (European Regional Development Fund – ERDF).....	21
Grants	24
Horizon 2020	25
Erasmus ⁺	27
Προγραμματική περίοδος 2021 – 2027	31
Horizon Europe	31
Erasmus ⁺	32
Αντί Επιλόγου	34
Προτεινόμενη Βιβλιογραφία.....	35

Εισαγωγή

Οι πολιτικές εξετάζονται πολλές φορές μονομερώς, κάτι που μερικές φορές μπορεί να λειτουργήσει ενάντια στη βαθύτερη κατανόηση της ευρύτερης εικόνας χάραξης πολιτικής και της προσέγγισής της σε τομείς δημόσιας πολιτικής. Στο πεδίο της Εκπαίδευσης, και δη στην σχέση της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο. Η Εκπαιδευτική Πολιτική αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών και η Ευρωπαϊκή Ένωση δύναται να δράσει συμπληρωματικά σε δράσεις γύρω από αυτόν τον χώρο. Η ελεύθερη κυκλοφορία των ανθρώπων, η συσχέτιση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την επαγγελματική αποκατάσταση, η ανάγκη για κατάρτιση σε νέες δεξιότητες που απαιτούν οι τεχνολογικές αλλαγές και η έρευνα – καινοτομία ανοίγουν το δρόμο έτσι ώστε τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δημιουργήσουν από κοινού προγράμματα τα οποία να χρηματοδοτηθούν από το προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, ακόμη και με τη μέγιστη σημασία που αποδίδεται σε σχέση με τους οικονομικούς στόχους, η ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης παραμένει εκείνη της υποστήριξης των κρατών μελών στην ανάπτυξη συνεκτικών εκπαιδευτικών πολιτικών και της υποστήριξης του συναφούς πολιτικού διαλόγου μεταξύ των κρατών μελών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να παρέχει συμβουλές και συγκριτική αξιολόγηση, καθώς και πρωτοβουλίες για την προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά δεν έχει την εξουσία να επιβάλλει νομικά δεσμευτικά ψηφίσματα ή εναρμονισμένη πολιτική εκπαίδευσης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το παρόν διδακτικό υλικό χωρίζεται σε δύο ενότητες. Στην πρώτη Ενότητα γίνεται μία επισκόπηση του χώρου της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής, μέσα από τα κύρια προγράμματα και τις συνθήκες που δημιούργησαν το χώρο αυτό. Ειδική σημασία για τη κατανόηση του πολιτικού χώρου της Εκπαίδευσης αποτελεί το φαινόμενο διάχυσης από άλλες πολιτικές. Στη δεύτερη Ενότητα παρουσιάζεται η λογική και δυνατότητα των χρηματοδοτήσεων, τόσο σε επίπεδο κρατών – μελών όσο και σε επίπεδο μεμονωμένων χρηματοδοτήσεων. Τέλος, για να υπάρξει μια σαφέστερη εικόνα του περιεχομένου των δράσεων της Ένωσης, παρουσιάζονται τα στοιχεία των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη χρηματοδότηση στο χώρο της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής, για τη προγραμματική περίοδο 2021 – 2027.

Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική

Η Εκπαιδευτική Πολιτική τοποθετείται στην ατζέντα των αποκαλούμενων «υψηλών πολιτικών» (Moravcsik, 2001), των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο λόγος που τα κράτη μέλη επιμένουν στην διατήρηση της αυτονομίας τους στην Εκπαιδευτική Πολιτική (Wallace & Wallace 2007) είναι μεν, η ιδιαίτερη σημασία που έχει για την διασφάλιση της εθνικής τους ταυτότητας (Charlier & Croché, 2005) αλλά κυρίως γιατί: α) προσφέρει ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, β) προωθεί κοινωνικές αξίες και την κοινωνική κινητικότητα (Archer, 1979), γ) παρέχει διατήρηση πολιτικής σταθερότητας (Green, 1990· 1997) και δ) αποτελεί σημαντικό μέρος των εθνικών συστημάτων πρόνοιας (Hokenmaier, 1998; Plümper & Schneider 2007).

Η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, αποτελεί επικουρική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν ανταγωνίζεται τις εθνικές πολιτικές αλλά αντίθετα έρχεται να λειτουργήσει συμπληρωματικά και συντονιστικά ως προς αυτές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αρχίζει να αποδίδει σημασία στις εκπαιδευτικές πολιτικές ώστε να διαμορφωθούν συνθήκες πολιτιστικής και κοινωνικής ένταξης για την επίτευξη του στόχου της πολιτικής και πολιτισμικής ολοκλήρωσης (Charlier & Croché, 2005). Αποτελεί άλλωστε, το μέσο εκπλήρωσης των απαιτήσεων ισότητας και δικαιοσύνης στην κοινωνία για την υλοποίηση μίας Ευρωπαϊκής ισότιμης κοινωνίας και τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξή της.

Spillover effect

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν τομέα δημόσιας πολιτικής, ο οποίος συνδέεται εγγενώς με τους υπόλοιπους. Οι αλλαγές και οι εξελίξεις στην εκπαίδευση δεν μπορούν να γίνουν κατανοητές εάν το ευρύτερο πλαίσιο της δημόσιας πολιτικής δεν ληφθεί υπόψη, διότι οι μεταρρυθμίσεις στο πρώτο θα επηρεάσουν πιθανώς το δεύτερο. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη της δημόσιας πολιτικής σε άλλους τομείς δημιουργεί επιδράσεις σε εκπαιδευτικά θέματα, ακόμη και όταν δεν είναι πάντα επιθυμητό. Οι λίγες κανονιστικές πολιτικές που προσδιορίστηκαν από τον Pollack (1994· 2000) μπορούν να θεωρηθούν ως ακούσιες συνέπειες άλλων πολιτικών που επηρεάζουν το χώρο της Εκπαίδευσης. Καθώς η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συνεχίζει να εξελίσσεται,

τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση, τα οποία δεν μπορούν πάντοτε να αντιμετωπίζονται σε εθνικό επίπεδο. Η εισαγωγή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων επιφέρει αυξημένη πίεση στην παροχή μεγαλύτερων επαγγελματικών, εκπαιδευτικών και εργασιακών ευκαιριών, με περισσότερη ποικιλία, και οι οργανωτικές και οικονομικές επιπτώσεις αυτής της κατάστασης καθίστανται κοινό συμφέρον σε υψηλότερο επίπεδο από το κάθε μέλος – κράτος ξεχωριστά. Οι πολιτικές σε άλλους τομείς όπως η βιομηχανία και οι κοινωνικές υποθέσεις έχουν επιδράσει στην εκπαίδευση, όπου οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες και οι υποδομές έπρεπε αναγκαστικά να έρθουν στο προσκήνιο. Ακόμη και στη σύγχρονη χάραξη πολιτικής, η εκπαίδευση έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία στην ευρωπαϊκή ατζέντα ως αποτέλεσμα πολιτικών που επιδιώκουν την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομίας. Μπορούμε να πούμε ότι από την αρχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η εκπαίδευση έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί τη βάση πολλών τομέων της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με μια αναπτυξιακή πορεία που είχε προβλέψει ο νεο-λειτουργισμός. Ωστόσο, σύμφωνα με τη νεο-λειτουργική θεωρία, τα έθνη-κράτη δεν θα μπορούσαν να καθορίσουν την κατεύθυνση, την έκταση και το ρυθμό της αλλαγής όταν ένας συγκεκριμένος βαθμός ισχύς είχε ήδη μεταφερθεί στο υπερεθνικό επίπεδο. Το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να έχει περιορισμένη ρυθμιστική εξουσία σε θέματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση υπαγορεύει ότι τα κράτη είναι σε θέση να ασκήσουν επιρροή στη διαδικασία χάραξης πολιτικής, σύμφωνα με τη διακυβερνητική σκέψη. Η όλη διαδικασία επαφίεται στην υπερεθνική επιχειρηματικότητα και τη συναφή θεσμοθετημένη καθοδήγηση.

Είναι η πολύπλευρη φύση της εκπαίδευσης που την καθιστά ένα ιδιαίτερο πολιτικό χώρο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εκπαίδευση διαπερνά και εμφανίζεται σε πολλούς τομείς της δημόσιας πολιτικής, αλλά είναι αδύνατο για τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης να την χαρακτηρίσουν ως έναν πλήρη τομέα ενωσιακής αρμοδιότητας. Ενώ έχει την ικανότητα ενίσχυσης των οικονομικών στόχων, η εκπαίδευση διαθέτει επίσης μια θεμελιώδη πολιτιστική συνιστώσα με εστιασμένη προσήλωση στην οικοδόμηση του έθνους. Όσον αφορά την αντιμετώπιση της εκπαίδευσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διαπραγματευτεί με ένα σύνολο κρατών – μελών που το πολιτικό σύστημα έχει ουσιαστικό συγκεντρωτικό έλεγχο επί των κοινωνικών και οικονομικών υποθέσεων.

European Policy Cooperation (ET 2020)

Το πλαίσιο **ET 2020** παρέχει ευκαιρίες για την οικοδόμηση βέλτιστων πρακτικών στην εκπαιδευτική πολιτική, τη συγκέντρωση και τη διάδοση γνώσεων και την προώθηση μεταρρυθμίσεων στην εκπαιδευτική πολιτική σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Το πλαίσιο βασίζεται στην προσέγγιση της διά βίου μάθησης. Επομένως, εξετάζει τα αποτελέσματα από την προσχολική ηλικία έως την επαγγελματική και την τριτοβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων και έχει σχεδιαστεί για να καλύψει τη μάθηση σε όλα τα πλαίσια: τυπική, μη τυπική και άτυπη. Το **ET 2020** επιδιώκει να πραγματοποιήσει τους ακόλουθους τέσσερις κοινούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

1. Θέτει τις βάσεις για τη πραγματοποίηση της διά βίου μάθησης και της κινητικότητας
2. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης
3. Προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού ιθαγένειας
4. Ενίσχυση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης

Συνδέεται άρρηκτα με το μηχανισμό διακυβέρνησης «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» και υποστηρίζει την επίτευξη των ακόλουθων σημείων αναφοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο έως το 2020, της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»:

- Τουλάχιστον το 95% των παιδιών θα πρέπει να συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση
- Μείωση των ατόμων κάτω των 15 ετών που δεν γνωρίζουν ανάγνωση, μαθηματικά και θετικές επιστήμες σε ποσοστό κάτω του 15%
- το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση ηλικίας 18-24 ετών πρέπει να είναι κάτω του 10%
- τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών θα πρέπει να έχουν συμπληρώσει κάποια μορφή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- τουλάχιστον το 15% των ενηλίκων πρέπει να συμμετέχουν στη μάθηση
- τουλάχιστον το 20% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το 6% της ηλικιακής ομάδας 18 – 34 θα έπρεπε να έχουν περάσει κάποιο χρόνο σε σπουδές ή κατάρτιση στο εξωτερικό

- το ποσοστό των απασχολούμενων πτυχιούχων (ηλικίας 20-34 ετών με τουλάχιστον ανώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που έφυγε από την εκπαίδευση πριν από 1 – 3 χρόνια) πρέπει να είναι τουλάχιστον 82%

Το πλαίσιο υλοποιείται μέσω μιας ποικιλίας εργαλείων και μέσων, όπως:

- Ομάδες εργασίας, αποτελούμενες από εμπειρογνώμονες που ορίζονται από κράτη μέλη και βασικούς ενδιαφερόμενους δρώντες στο οικείο πεδίο πολιτικής
- Δραστηριότητες εκμάθησης από ομότιμους¹, που φιλοξενούνται από ένα κράτος μέλος για να παρουσιάσουν τις υπάρχουσες καλές πρακτικές σε εθνικό επίπεδο ή για να διερευνήσουν ένα συγκεκριμένο ζήτημα με άλλα κράτη μέλη
- Αξιολογήσεις από ομότιμους που περιλαμβάνουν μια ομάδα κρατών μελών και παρέχουν καθοδήγηση σε άλλο κράτος μέλος σχετικά με μια συγκεκριμένη εθνική πρόκληση
- Παροχή συμβουλών από ομότιμους (κατόπιν αιτήματος κράτους μέλους) σχετικά με το σχεδιασμό ή την εφαρμογή μιας πολιτικής ως απάντηση σε μια συγκεκριμένη εθνική πρόκληση
- Ετήσια παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που αναφέρει την πρόοδο των κρατών μελών στην επίτευξη των στόχων και των σημείων αναφοράς του **ET 2020**. Αυτή η ανάλυση τροφοδοτεί την αξιολόγηση της ευρύτερης κοινωνικοοικονομικής προόδου από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του μηχανισμού του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου»
- Κοινά εργαλεία αναφοράς και προσεγγίσεις έχουν παραχθεί ως αποτέλεσμα της εργασίας που πραγματοποιείται από τις ομάδες εργασίας ή ως μέρος των δραστηριοτήτων αμοιβαίας μάθησης
- Δραστηριότητες διαβούλευσης και συνεργασίας με τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων, όπως η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής για την Εκπαίδευση και το Φόρουμ Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Νεότητας
- Χρηματοδότηση δραστηριοτήτων στήριξης πολιτικής και καινοτόμων έργων μέσω του προγράμματος Erasmus⁺

¹ Ο όρος «ομότιμοι» αναφέρεται πρόσωπα αναλόγου επιπέδου (διεθνής όρος «peer»).

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαρακτηρίζεται, περιγράφεται και αναγνωρίζεται μέσα από τις Συνθήκες της και τις αρμοδιότητες που τις έχουν αποδοθεί από τα κράτη – μέλη για να δημιουργεί πολιτικούς χώρους ώστε να ενεργεί και να λειτουργεί. Στη Συνθήκη της Ρώμη (1957) (Murphy, 2003), στο κεφάλαιο III Κοινωνική Πολιτική, ενότητα 2 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο γίνεται επισήμανση σε τομείς συσχετιζόμενους με την Εκπαίδευση, χωρίς βέβαια να υπάρχει ολόκληρη ενότητα ή πεδίο που να αναφέρεται σε αυτό τον χώρο πολιτικής. Συγκεκριμένα επισημαίνεται: α) η σημαντικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης (άρθρο 128) και β) η ανάγκη για ελεύθερη μετακίνηση υπηρεσιών – ανθρώπων (άρθρο 123) (EUR-Lex, 1957).

Η πρώτη σημαντική στιγμή στην πορεία προς την αναγνώριση της ανάγκης για ένα Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και κοινές πολιτικές σε αυτόν, αποτελεί η χρονική περίοδος του 1974 – 1976. Η Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων (Coreper), αρμόδια για την προετοιμασία της υπουργικής συνεδρίασης για να αποφασίσει για το μελλοντικό πρόγραμμα δράσης, ανέπτυξε ένα σχέδιο ψηφίσματος με βάση το έργο της Επιτροπής Παιδείας. Αν και αυτό ήταν ένα σημαντικό πολιτικό έγγραφο, δεν ήταν νομικά δεσμευτικό. Το Συμβούλιο και οι Υπουργοί Παιδείας που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου το ενέκριναν κατά τη συνεδρίασή τους στις 10 Δεκεμβρίου 1975, Βρυξέλλες. Το Ψήφισμα (Council of the European Communities, 1976) που θέσπισε το πρόγραμμα – Education Action Plan – εγκρίθηκε επισήμως από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 9 Φεβρουαρίου 1976, μετά από αναθεώρηση των κειμένων από γλωσσομαθείς νομικούς. Ήταν το αποτέλεσμα των εργασιών που πραγματοποίησαν η Επιτροπή Παιδείας και η Επιτροπή Μόνιμων Αντιπροσώπων. Αποτελεί τη θεμελιώδη πράξη για την κοινοτική συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης, τόσο ως προς το είδος της συνεργασίας που καθιέρωσε μεταξύ των κρατών μελών και του κοινοτικού επιπέδου όσο και ως προς την ποικιλομορφία των προβλεπόμενων δράσεων. Οι κύριες δράσεις αφορούσαν:

- την εκπαίδευση των μεταναστών εργαζομένων και των παιδιών τους
- τις στενότερες σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη
- τη συλλογή ενημερωμένων εγγράφων και στατιστικών
- τη συνεργασία στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- τη διδασκαλία ξένων γλωσσών

- τις ίσες ευκαιρίες (Frediani, 1992).

Το Ψήφισμα έδωσε προτεραιότητα στο ζήτημα της μετάβασης από το σχολείο στην επαγγελματική ζωή εστιάζοντας στην προώθηση των ίσων ευκαιριών. Διευκρίνισε ποιες δραστηριότητες πρέπει να διεξαχθούν σε επίπεδο κρατών μελών και ποιες αφορούσαν το κοινοτικό επίπεδο, αποκαλύπτοντας έτσι τη «μικτή» φύση της συνεργασίας που θα επικρατούσε αργότερα. Πράγματι, ένα αναπόφευκτο γεγονός πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με τη συνεργασία: η εκπαίδευση είναι ένας τομέας που δεν εμπίπτει στην κοινοτική αρμοδιότητα. Επομένως, τα δύο επίπεδα – το κράτος μέλος και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα – εκπροσωπούνται πάντα και δεσμεύονται να ενεργούν μαζί στην πλειονότητα των εγκριθέντων κειμένων. Το Ψήφισμα εξασφάλισε τον σεβασμό της ποικιλομορφίας των εκπαιδευτικών συστημάτων και πρακτικών των κρατών μελών. Αυτή η προσέγγιση υποστηρίχθηκε με μεγάλη δύναμη εκείνη την εποχή από τη Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ιδίως λόγω της ισχυρής παράδοσής τους για αποκεντρωμένη εκπαιδευτική παροχή (Jones, 1983). Γενικότερα, υπήρχε η επιθυμία να αποφευχθεί η εναρμόνιση ή η τυποποίηση των τρόπων λειτουργίας μέσω νομοθεσίας (Jones, 1983). Το αποτέλεσμα ήταν η διοργάνωση επισκέψεων μελέτης, εργαστηρίων και πιλοτικών έργων με σκοπό την ανάλυση των επιτόπιων εμποδίων και των πιθανών λύσεων. Τα πιλοτικά έργα ήταν στο επίκεντρο του νέου «προγράμματος μετάβασης». Διήρκεσαν για τρία χρόνια και κάλυπταν:

- τις ανάγκες των νέων ατόμων που αναζητούν εργασία
- την ενίσχυση των κινήτρων για μελέτη και εργασία
- τις στοχευμένες δράσεις για ομάδες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες
- την επαγγελματική προετοιμασία μέσω συνεργασίας μεταξύ σχολείων και επιχειρήσεων
- την βελτίωση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών (Council of the European Communities. General Secretariat, 1988)

Κύρια βάση αποτέλεσε ο εξευρωπαϊσμός των πανεπιστημίων για τη δημιουργία μίας πραγματικής πολιτιστικής Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτή ήταν η θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ήδη από το 1969 (Hermans, 1990). Τέτοιες πολιτικές δηλώσεις εκφράζουν την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται σε αυτό το επίπεδο διδασκαλίας και στα ευρωπαϊκά ζητήματα που το χαρακτηρίζουν. Ως εκ τούτου, ήταν φυσικό η πανεπιστημιακή εκπαίδευση, καθώς συνδέεται με την αγορά εργασίας να

αποτελέσει μία από τις βασικές προτεραιότητες του πρώτου κοινοτικού προγράμματος συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης. Ο διαρκής στόχος της κοινοτικής δράσης ήταν να τονωθεί η συνεργασία προκειμένου να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την κινητικότητα των μαθητών, φοιτητών και των εκπαιδευτικών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και να ενθαρρυνθούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να συνάψουν συμφωνίες εταιρικής σχέσης, ιδίως για την ακαδημαϊκή αναγνώριση των διπλωμάτων. Η τόνωση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων μέσω κοινών έργων που υποστηρίζονται σε κοινοτικό επίπεδο αποτέλεσε τη βασική αρχή. Η σημαντικότερη δράση, από αυτή την άποψη, ήταν η έναρξη του «προγράμματος κοινών προγραμμάτων μελέτης» (Joint Study Programme scheme) (Smith, 1979), το οποίο προωθούσε τις άμεσες επαφές και ανταλλαγές μεταξύ ιδρυμάτων, εκπαιδευτικών και φοιτητών σε πολλά κράτη – μέλη (Neave, 1984).

Το πολιτικό πλαίσιο στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έγινε και πάλι πιο ευνοϊκό για την κοινοτική ολοκλήρωση και ανανέωσε το ενδιαφέρον για την πανεπιστημιακή συνεργασία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών το Μάρτιο του 1983 έδωσε νέα ώθηση, καθώς ζήτησε προσπάθειες για τη διευκόλυνση της κινητικότητας μεταξύ των κρατών μελών μέσω βελτιωμένης αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων (Neave, 1984). Μεταξύ 1976 και 1986, συγχρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πάνω από 600 κοινά προγράμματα σπουδών, στα οποία συμμετείχαν περισσότερα από 500 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Council of the European Communities. General Secretariat, 1988). Το 1980 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ιδρύει το δίκτυο Eurydice που αποτελεί το Δίκτυο Πληροφοριών για την Εκπαίδευση στην Ευρώπη για τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πολιτικές τους. Από τότε που ιδρύθηκε το δίκτυο Eurydice βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη. Ωστόσο, ο μετασχηματισμός των δραστηριοτήτων του κατά τη δεκαετία του 1990 αποτέλεσε σημαντική στιγμή. Το δίκτυο αναγνωρίστηκε ως μια αρχική πηγή συγκριτικών πληροφοριών για τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη. Έκτοτε, υποστήριξε αποτελεσματικότερα την πολιτική συνεργασία στο πλαίσιο της Επιτροπής Παιδείας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, όπως αναφέρθηκε ήδη πιο πάνω, αποτελεί τομέα παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς αντιμετωπίζεται ως φάση προετοιμασίας για την επαγγελματική ζωή και έτσι συνδέεται με τομείς όπως η Οικονομία και η Ανάπτυξη (spillover effect). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση για τους ευρωπαίους πολίτες καθίστανται επομένως βασικοί τομείς που πρέπει να

αντιμετωπιστούν παράλληλα με τις προσπάθειες για την επίτευξη της ανάγκης διασφάλισης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε, ήδη από το 1986, την εισαγωγή των ειδικών κοινοτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση – Comett, Erasmus, PETRA, Lingua, FORCE – τα οποία επρόκειτο να αλλάξουν την κλίμακα της συνεργασίας και τη δυναμική διεύθυνσή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα διάφορα κράτη μέλη. Για την περίοδο 1990–94, τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν (Comett, Erasmus, PETRA, FORCE, Lingua, Tempus) αντιπροσώπευαν επενδύσεις ύψους άνω του 1 δισ. ECU². Η προστιθέμενη αξία και η πρωτοτυπία των προγραμμάτων οφείλονταν κυρίως στο γεγονός ότι διευκόλυναν την ανάπτυξη πολυμερούς συνεργασίας μεταξύ ενός ευρέος φάσματος θεσμικών οργάνων και εταιρών και της διακρατικής συνεργασίας σε τρεις κύριους τομείς:

- Διακρατικά Δίκτυα που επιτρέπουν σε άτομα και οργανισμούς που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα να συναντηθούν, να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να διαδώσουν καλές πρακτικές
- Συστήματα Κινητικότητας και Ανταλλαγής που επιτρέπουν στο διδακτικό προσωπικό και στους φοιτητές να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία σε άλλο κράτος μέλος και στα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης να αναπτύξουν βιώσιμες συνεργατικές επιχειρήσεις
- Διακρατικά Κοινά Έργα, που ορίζονται από τους ίδιους τους δικαιούχους και τους επιτρέπουν να αναπτύξουν καινοτόμες στρατηγικές και να προσδώσουν ευρωπαϊκή διάσταση στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Τα προγράμματα Erasmus, Comett και Lingua συνέβαλαν στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέτρο που ελήφθη μέχρι τότε σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, προβλεπόταν ότι περίπου 100.000 φοιτητές θα συμμετείχαν σε προγράμματα κινητικότητας στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων και ότι περισσότερα από

² Η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα (ΕΛΜ ή ECU από τα αγγλικά European currency unit) αποτέλεσε από το 1979 μέχρι το 1998 την λογιστική μονάδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ) και αργότερα Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), και ήταν ο προπομπός του Ευρώ. Τραπεζογραμμάτια σε ECU δεν υπήρχαν, παρά μόνο νομίσματα αναμνηστικών ειδικών εκδόσεων. Ωστόσο ορισμένα κράτη μέλη εξέδιδαν κρατικά ομόλογα και γραμμάτια σε ECU, τα οποία και διαπραγματεύονταν σε χρηματιστήρια και θα μπορούσαν να αγοραστούν από ιδιώτες. Τέλος ήταν δυνατοί Τραπεζικοί λογαριασμοί, όσο και τα εμβάσματα σε ECU για ιδιώτες, όμως δεν πρόσφερε κάθε εμπορική τράπεζα τα προϊόντα αυτά στους πελάτες της.

τα μισά από τα πανεπιστήμια και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα κράτη μέλη θα συμμετείχαν στην ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων (Commission of the European Communities, 1993).

Το 1992, αποτελεί σημείο αλλαγής καθώς η εκπαίδευση συμπεριλαμβάνεται για πρώτη φορά σε συνθήκη που σηματοδότησε το αποκορύφωμα των πολλών ετών εργασίας και προσπάθειας που περιγράφηκαν νωρίτερα. Η Εκπαίδευση και η Νεολαία (άρθρο 126) και η Επαγγελματική Κατάρτιση (άρθρο 127) ομαδοποιήθηκαν σε ένα κεφάλαιο (Κεφάλαιο 3) ενός ευρύτερου συνόλου (Τίτλος VIII) που κάλυπτε επίσης την κοινωνική πολιτική. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η επαγγελματική κατάρτιση, η οποία είχε ήδη καθιερωθεί στο άρθρο 128 της Συνθήκης ΕΟΚ, έγινε τομέας δημόσιας πολιτικής ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, ως «πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης». Η απλή πλειοψηφία, ως μέθοδος λήψης αποφάσεων, αντικαταστάθηκε από την ειδική πλειοψηφία. Ο στόχος της κοινοτικής δράσης από τότε ήταν σαφώς η υποστήριξη και συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών. Αυτή η νέα προσέγγιση θα αντικατοπτρίζεται στη Σύσταση σχετικά με την πρόσβαση στη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1993.

Έτσι δημιουργήθηκε ένα ενιαίο πλαίσιο Εκπαιδευτικής Πολιτικής με κοινούς νομικούς, θεσμικούς και διαδικαστικούς μηχανισμούς (Walkenhorst, 2006; Repin 2007) το οποίο προωθούσε: α) πληροφορίες, β) επικοινωνία, γ) κινητικότητα και δ) ανταλλαγή (European Commission, 1993b· 1995). Σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη του πλαισίου αποτέλεσε η Συνθήκη της Σορβόνης (1998). Έθεσε ξανά ως στόχους την παροχή διεθνών ανταλλαγών, τη διεθνή συνεργασία και τη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων. Ένα από τα κύρια επιτεύγματα της Συνθήκης αυτής ήταν η ρύθμιση των τίτλων σπουδών μεταπτυχιακού και διδακτορικού επιπέδου. Η σημαντικότερη δράση όμως ήταν ότι παρείχε το πλαίσιο για τη διαδικασία της Μπολόνια³. Οι βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εκπαιδευτικές πολιτικές περιείχαν:

- Διαμόρφωση πολυπολιτισμικότητας
- Κινητικότητα
- Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς
- Διαφάνεια

³ Ξεκίνησε το 1999, η Διαδικασία της Μπολόνια είναι μια διακυβερνητική διαδικασία που διευκολύνει την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 48 χώρες, COM (2017 673, 14.11.2017).

- Άνοιγμα στην Κοινωνία

Η διαδικασία της Μπολόνια και σε συνέχεια η στρατηγική της Λισαβόνας αλλάζουν σημαντικά τη φύση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ο στρατηγικός στόχος που υιοθετήθηκε είναι να αποτελέσει η Ένωση την «πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο» (BeukeI, 2001). Επιπλέον, επεκτείνεται το πεδίο πολιτικής εφαρμογής για να συμπεριληφθούν μέλη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και αλλάζει η κατεύθυνση της πολιτικής προς την εξοικονόμηση και τη λειτουργικοποίηση.

Η αναγωγή της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής σε αξία αναγνωρίζεται μέσα από τη χρήση της, για την εισαγωγή της Ευρωπαϊκής διάστασης στην Εκπαίδευση (Council of the European Communities, 1988a· 1988b) με τη στόχευση να βρίσκεται στη δημιουργία του κοινού Ευρωπαϊκού χώρου Εκπαίδευσης (European Commission, 2001) με σκοπό την αύξηση της γνώσης (Council of the European Communities, 1985) και της ευαισθητοποίησης (European Commission, 1993a) και όλα αυτά στην πορεία προς την πραγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.

Comett

Το Comett I (1986) & II (1988 – 1994) αποτέλεσε το Κοινοτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τεχνολογίες με συνεργασία πανεπιστημίων – επιχειρήσεων (κυρίως μικρομεσαίων). Στόχος του υπήρξε η ενίσχυση της κατάρτισης σε προηγμένες τεχνολογίες και η ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων υψηλής ειδίκευσης προκειμένου να διατηρηθεί το υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η δεύτερη μορφή του διεύρυνε το πεδίο εφαρμογής του προγράμματος ώστε να περιλαμβάνει την καινοτομία και μεταφορά τεχνολογίας.

Το Comett I είχε προϋπολογισμό 45 εκ. ECU και παρείχε χρηματοδότηση για περισσότερα από 1.350 έργα. Χάρη στο Comett I, δημιουργήθηκαν 125 Συμπράξεις Κατάρτισης Πανεπιστημίου – Επιχειρήσεων (University – Enterprise Training Partnerships – **UETP**) και περισσότεροι από 4.100 φοιτητές ολοκλήρωσαν μια πρακτική άσκηση σε μια εταιρεία σε άλλο κράτος μέλος, 1300 οδηγοί εκπαιδευτικού περιεχομένου αναπτύχθηκαν, οι οποίοι αξιοποιήθηκαν από περισσότερα από 90.000 άτομα. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες επηρέασαν περισσότερα από 100.000 άτομα, με 4.500 εταιρείες και 1.400 πανεπιστήμια και ιδρύματα τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης να συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Το Comett II με προϋπολογισμό 200 εκ. ECU, παρείχε χρηματοδότηση για 205 **UETP**, 31.300 πρακτικές ασκήσεις φοιτητών και 2.000 οδηγούς εκπαιδευτικού περιεχομένου που χρησιμοποιήθηκαν από περισσότερα από 200.000 άτομα.

Erasmus

Το πρόγραμμα Erasmus προτείνεται από την Επιτροπή, τον Δεκέμβριο του 1985, ως ένα σημαντικό πρόγραμμα για την κινητικότητα των φοιτητών, του οποίου το όνομα σηματοδότησε έκτοτε μία εποχή που οι φοιτητές και η ακαδημαϊκή κοινότητα εν γένει μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα σε όλη την Ευρώπη. Θεσμικός στόχος ήταν η διαπανεπιστημιακή συνεργασία και η κινητικότητα των φοιτητών. Είχε προτεινόμενο προϋπολογισμό 175 εκ. ECU για τρία έτη (1987–89), εκ των οποίων τα 100 εκ. προορίζονταν για άμεση οικονομική βοήθεια σε φοιτητές που θα κάλυπταν το κόστος της κινητικότητας. Βέβαια η άρνηση μίας μερίδας κρατών – μελών καθυστέρησε τη συμφωνία για το πρόγραμμα 18 μήνες. Κύρια σημεία διαφωνίας ήταν ο προϋπολογισμός και η νομική βάση. Αξίζει να σημειωθεί ότι το προτεινόμενο πόσο για την τριετία, την εποχή εκείνη ήταν ισόποσο για 4 μέρες δαπανών για την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Αν και η αρχική ώθηση από πλευράς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ήταν να φτάσει ο προϋπολογισμός στα 50 ECU, οι Delors, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Mitterrand και Chirac, πρόεδρος και πρωθυπουργός της Γαλλίας αντίστοιχα, έπαιξαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αλλαγή της στάσης ορισμένων χωρών (Corbett & Moon, 2002) και εν τέλει το 1987 γίνεται αποδεκτός ένας προϋπολογισμός 75 εκ. ECU για την επομένη τριετία. Στη συνέχεια το πρόγραμμα Erasmus ανανεώθηκε στη συνέχεια για την περίοδο 1990–94 (για ποσό 192 εκ. ECU). Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι, πριν ενσωματωθεί στο πρόγραμμα Socrates I για πέντε χρόνια (1995 – 1999), το πρόγραμμα Erasmus δεν περιορίστηκε χρονικά. Η απόφαση του Συμβουλίου της 15ης Ιουνίου 1987 δεν καθόριζε τη διάρκεια του προγράμματος. Επομένως, ήταν δυνατό να υποθέσουμε ότι το πρόγραμμα ήταν σε εξέλιξη. Το πρόγραμμα Erasmus πέτυχε πολύ γρήγορα. Η ακαδημαϊκή συνεργασία περιλάμβανε όλο και περισσότερο τα λιγότερο ευνοημένα κράτη μέλη και περιοχές. Μια άλλη σημαντική ένδειξη της κοινοτικής προστιθέμενης αξίας του είναι ότι η πλειονότητα των δραστηριοτήτων Erasmus συνεπαγόταν στενή συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων από διάφορα κράτη μέλη.

PETRA

Η PETRA υποστήριξε τις προσπάθειες των κρατών μελών να διασφαλίσουν ότι όλοι οι νέοι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, θα μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να λάβουν επαγγελματική κατάρτιση εκτός από την υποχρεωτική τους εκπαίδευση. Η ομάδα – στόχος αποτελούνταν από νέους που παρακολουθούσαν επαγγελματική κατάρτιση (μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση), νέους εργαζόμενους και νέους που αναζητούν εργασία. Το πρόγραμμα κατάφερε να προωθήσει την κινητικότητα και να βελτιώσει την ποιότητα της κατάρτισης επιτρέποντας στους νέους να ολοκληρώσουν μέρος της εκπαίδευσής τους ή να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία σε άλλο κράτος – μέλος. Λόγω του βασικού ρόλου της στο σχολείο και στις επαγγελματικές επιλογές των νέων, η επαγγελματική καθοδήγηση έγινε επίσης σημαντική πτυχή της εφαρμογής του προγράμματος PETRA (Watts, Dartois, & Plant, 1988). Συνολικά, 100.000 νέοι και 20.000 εκπαιδευτικοί έλαβαν βοήθεια για δραστηριότητες διακρατικής συνεργασίας για την από κοινού υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων πρωτοβουλίας για νέους.

Τέλος, δημιουργήθηκαν 27 κέντρα επαγγελματικής καθοδήγησης και κατάρτισης στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόγραμμα, μετά το 1994, εξελίσσεται και παίρνει το όνομα Leonardo Da Vinci.

Lingua

Το Lingua αφορούσε την προώθηση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και ερχόταν να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα των στόχων των προηγούμενων τριών προγραμμάτων. Η διάρκεια του αφορούσε μια περίοδο πέντε ετών (1990–94) και του χορηγήθηκε προϋπολογισμός 200 εκ. ECU. Ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα Lingua μεταξύ του 1990 – 1994, σχεδόν 19.000 εκπαιδευτικοί επωφελήθηκαν από προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης στη χώρα της γλώσσας που δίδαξαν. Σχεδόν 83.000 νέοι και περισσότεροι από 8.000 εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα μέσω 4.000 συμπράξεων μεταξύ σχολείων στα 12 κράτη μέλη. Πάνω από 800 διεθνικές συνεργασίες δημιουργήθηκαν με σκοπό τη βελτίωση και την προώθηση της ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης καθηγητών γλωσσών και γλωσσικών δεξιοτήτων στον επιχειρηματικό κόσμο.

FORCE

Το πρόγραμμα FORCE, το οποίο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο το 1990 αφορούσε την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Στόχος του ήταν να ενθαρρύνει τις επενδύσεις στη συνεχή κατάρτιση, ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, να βοηθήσει στη βελτίωση των υφιστάμενων ρυθμίσεων, να εξετάσει τις ανάγκες όσον αφορά τα προσόντα και την κατάρτιση, να υποστηρίξει την καινοτομία στη διαχείριση αλλαγών, μεθόδων και εξοπλισμού και να ενθαρρύνει την ανταλλαγή εμπειριών και τη διάδοση η καλύτερη εξάσκηση. Οι ομάδες που στόχευε ήταν εργαζόμενοι που ανέλαβαν συνεχή κατάρτιση σε μια εταιρεία ή έναν φορέα κατάρτισης, ιδίως σε περιοχές όπου η πρόσβαση στη συνεχιζόμενη κατάρτιση ήταν δύσκολη έως ανέφικτη. Αποτέλεσε μαζί με τη σχετική ενεργοποίηση δράσεων μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ την απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε μία δεκαετία που κύριο ζήτημα ήταν η ανάγκη ανανέωσης προσόντων και γνώσεων.

Tempus

Η βασική λειτουργία του Tempus (1990) αφορούσε την υποστήριξη για τη διαδικασία μεταρρύθμισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εκείνη την εποχή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έπρεπε να δώσει συγκεκριμένη απάντηση στις σημαντικές συνολικές πολιτικές αλλαγές που συνόδευσαν την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνειδητοποίησε γρήγορα το ιστορικό μέγεθος των γεγονότων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε δράση, ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί τεχνική, υλική και πνευματική συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες χώρες, προκειμένου να τους βοηθήσει να κινηθούν προς τη δημοκρατία και με σκοπό να προετοιμαστούν να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο μέλλον. Το πρόγραμμα Tempus αφορούσε κυρίως αυτές τις χώρες. Το Tempus εγκρίθηκε στις 7 Μαΐου 1990 για μια περίοδο τεσσάρων ετών (1990 – 93). Για αυτήν την αρχική περίοδο δραστηριότητας, ο προϋπολογισμός ήταν 320 εκ. ECU, ποσό που ήταν πολύ υψηλότερο από αυτό για το Erasmus (192 εκ. ECU για την περίοδο 1990 – 1994). Στόχος ήταν η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου χρηματοδότησης από την αρχή, προκειμένου να ξεκινήσουν οι μεταρρυθμίσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που είναι απαραίτητες στις ενδιαφερόμενες χώρες προς ένταξη το συντομότερο δυνατό και με τρόπο όσο το δυνατόν πιο προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους. Μεταξύ 1990 και 2000, το Tempus υποστήριξε την ανάπτυξη περισσότερων από 2.200 κοινών

ευρωπαϊκών έργων, σχεδόν 17.000 επιχορηγήσεις κινητικότητας και περισσότερους από 750 άλλους τύπους σχεδίων. Σχεδόν 180.000 δράσεις κινητικότητας χρηματοδοτήθηκαν μέσω του Tempus, 135.000 εκ των οποίων αφορούσαν το προσωπικό στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και 45.000 τους φοιτητές.

Socrates

Το Socrates ήταν το συγκεντρωτικό πρόγραμμα κάτω από το οποίο λειτουργούσαν τα Εκπαιδευτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαμορφώθηκε σε δυο περιόδους, Socrates I (1995 – 1999) & Socrates II (2000 – 2006). Στην πρώτη περίοδο είχε συνολική χρηματοδότηση 933 εκ. ECU και τη δεύτερη περίοδο 1,85 δισ. €. Είχε τα εξής προγράμματα, που αναφέρονταν σε ξεχωριστό τομέα:

- Erasmus για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- Comenius για την Σχολική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
- Grundtvig για την εκπαίδευση ενηλίκων
- Minerva για την ανοιχτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Lingua για την ενθάρρυνση γλωσσομάθειας ξένων γλωσσών
- Leonardo Da Vinci για την Επαγγελματική Κατάρτιση
- Tempus

Lifelong learning Program

Το Lifelong Learning Program αποτέλεσε το επόμενο συνολικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, και χρηματοδοτήθηκε με 3 δισ €. Σε αυτήν την προγραμματική περίοδο συνεχίστηκαν τα προγράμματα Erasmus, Comenius, Grundtvig και Leonardo Da Vinci και το Youth in Action (για την κινητικότητα σε ηλικίες 18 – 30 για την μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση).

Χρηματοδοτήσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η χρηματοδότηση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτει μέσα από το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της για μία προγραμματική περίοδο (επταετία), το οποίο καθορίζει και τον ετήσιο προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να μπορέσει να αναλύσει κανείς τα χρηματοδοτικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται θα πρέπει να ανατρέξει στα προγράμματα που άμεσα ή έμμεσα δύναται να χρηματοδοτήσουν πεδία που υπεισέρχονται στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Αρχικά θα πρέπει να κάνουμε μία διάκριση στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

A) Τα μη ανταγωνιστικά προγράμματα χρηματοδότησης, τα οποία διατίθενται στα κράτη – μέλη, και αυτά στη συνέχεια χρηματοδοτούν δράσεις, επενδύσεις κλπ., σε ένα μείγμα κοινής διαχείρισης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (shared management), τα οποία αποτελούν το 76% του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονται και τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (European Structural and Investment Funds) τα οποία προκαθορίζουν εξαρχής συγκεκριμένο ποσοστό για κάθε κράτος. Στα σχετικά προγράμματα που αφορούν τη χρηματοδότηση τον τομέα της Εκπαιδευτικής Πολιτικής θα γίνει αναφορά στη συνέχεια.

B) Τα ανταγωνιστικά προγράμματα χρηματοδότησης / επιχορηγήσεις, των οποίων οι πόροι δεν μεταφέρονται προς διαχείριση στα κράτη – μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κεντρικά, διαχειρίζεται το 24% του προϋπολογισμού, το οποίο χρηματοδοτεί μέσω ανταγωνιστικών προγραμμάτων στις χώρες κράτη – μέλη δράσεις για έρευνα, εκπαίδευση, υγεία κλπ.. Αυτό το τμήμα του προϋπολογισμού (Grants) χορηγείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω ανοιχτού διαγωνισμού μεταξύ οργανισμών. Η εκ μέρους των κρατών – μελών ανταγωνιστική χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζεται από την επιτυχία των αιτήσεων των ενδιαφερομένων οργανισμών. Αυτό το 24% του προϋπολογισμού επιμερίζεται σε δύο σημεία: α) πρόσκληση υποβολής προτάσεων (call for proposals), που κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστιαίο πλαίσιο των ανταγωνιστικών προγραμμάτων χρηματοδότησης – επιχορήγησης, και ενδιαφέρουν στο πλαίσιο της χρηματοδότησης της Εκπαιδευτικής Πολιτικής και β) πρόσκληση υποβολής προσφορών (call for tenders), που αφορά συμβάσεις που εκδίδονται από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αγορά υπηρεσιών – έργων, όπως εξοπλισμός πληροφορικής,

διοργάνωση συνεδρίων, μελέτες κλπ. και αποδίδεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είτε σε διεθνείς οργανισμούς είτε σε τρίτες χώρες.

European Structural and Investment Funds

Τα μη ανταγωνιστικά προγράμματα που αποδίδουν προκαθορισμένες οικονομικές και επενδυτικές δυνατότητες σε κάθε κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020, κάτω από την ομπρέλα «Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία» (**European Structural and Investment Funds – ESI Funds**) ως ένα ενιαίο σύνολο κανονισμών χρηματοδοτούνται από τα εξής 5 Ταμεία:

- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (European Social Fund – ESF)
- Ταμείο Συνοχής (Cohesion Fund)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Ναυτιλίας και Αλιείας (European Maritime and Fisheries Fund – EMFF)
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (European Regional Development Fund – ERDF)

Ο σκοπός αυτών των Ταμείων είναι να χρηματοδοτήσουν δράσεις που να εξυπηρετούν τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για τη δημιουργία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσα από τα **ESI Funds** χρηματοδοτούνται συνολικές προγραμματικές επενδύσεις, με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη – μέλη.

ESIF 2014 – 2020 ⁴ Planned			
	EU Contribution	National Contribution	Total
Research & Innovation	43.510.775.404	22.177.521.725	65.688.297.129
Education & Vocational Training	34.206.553.273	13.716.764.140	47.923.317.413
Total	77.717.328.677	35.894.285.865	

⁴ Τα στοιχεία του πίνακα έχουν εξαχθεί από τη σελίδα: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>

Η σύνδεση των Ταμείων με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» πραγματοποιείται με σκοπό την αποτελεσματικότητα και τη χρηστή χρήση των πόρων του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτελεί δε μία αναμενόμενη και αναγκαία σύνδεση για την επίτευξη των στόχων που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση και δίνει τη δυνατότητα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω των μηχανισμών της να ελέγχει τόσο τη ροή των πόρων καθώς και την επί της ουσίας των στόχων διάθεσης των πόρων αλλά και στα κράτη – μέλη να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν πολιτικές στρατηγικές που συγκλίνουν στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Οι θεματικοί άξονες που αφορούν το πεδίο της Εκπαιδευτικής Πολιτικής και η σύνδεση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Europe 2020 goals	Thematic Objectives
Α. Έξυπνη Ανάπτυξη (Smart Growth)	1. Ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας
Γ. Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη (Inclusive Growth)	3. Επένδυση στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση για δεξιότητες και δια βίου μάθηση

Στο παρόν διδακτικό υλικό θα εξεταστούν τα δύο ταμεία, που ενδιαφέρουν το πεδίο, τα οποία σχετίζονται άμεσα μέσα από τα άρθρα που τα διέπουν με την Εκπαίδευση – Κατάρτιση και την Έρευνα – Καινοτομία.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (European Social Fund – ESF)

Το **ESF** ενθαρρύνει το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτιση για όλους, χωρίς αποκλεισμούς. Όσον αφορά τις επενδυτικές προτεραιότητες του, αυτές εστιάζουν στην επένδυση στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη Διά Βίου Μάθηση με στόχους:

- μείωση σχολικής εγκατάλειψης
- βελτίωση ποιότητας, αποτελεσματικότητας και πρόσβασης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση

- βελτίωση πρόσβασης στη Διά Βίου Μάθηση, για όλους/ες, (τυπική – άτυπη – μη τυπική) και αναβάθμιση γνώσεων – δεξιοτήτων – ικανοτήτων
- βελτίωση της συνάφειας των συστημάτων εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας – μηχανισμοί πρόβλεψης αναγκών σε δεξιότητες
- ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας
- ανάπτυξη μεταπτυχιακών σπουδών και επιχειρηματικών δεξιοτήτων
- κατάρτιση ερευνητών
- δραστηριότητες δικτύωσης – δημιουργίας εταιρικών σχέσεων μεταξύ των Τριτοβάθμιων Ιδρυμάτων, Ερευνητικών – Τεχνολογικών Κέντρων και Επιχειρήσεων

Οι στόχοι αυτοί ανταποκρίνονται στις ακόλουθες προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»:

ESF
Educational – Vocational Training
Υποστήριξη της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
Ενίσχυση της ίσης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση
Ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης

Η χρηματοδότηση σε επενδύσεις από το **ESF** συμπεριλαμβάνουν 26,7 δισ. € Ευρωπαϊκή συνεισφορά και 11,2 δισ. € Εθνική συνεισφορά.

Συγκεντρωτικά από το ταμείο **ESF** για την εκπαίδευση και κατάρτιση, τη χρονική περίοδο 2014 – 2018 χρηματοδοτήθηκαν με 28,3 δισ. € στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έργα που βοήθησαν 11,6 εκ. ανθρώπους με χαμηλές δεξιότητες, 3,4 εκ. άνθρωποι πήραν πτυχίο και 1,2 εκ. άνθρωποι βρέθηκαν σε δομές για περαιτέρω εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (European Regional Development Fund – ERDF)

Το **ERDF** εστιάζει, μεταξύ άλλων, στην καινοτομία – έρευνα, την ψηφιακή ατζέντα αλλά και την επένδυση καινοτομίας – έρευνας σε εκπαιδευτικές δομές, ως εξής:

Ενίσχυση Έρευνας – Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας

- υποδομές έρευνας – καινοτομίας
- ικανότητες ανάπτυξης αριστείας στο τομέας έρευνας – καινοτομίας
- προαγωγή των κέντρων ικανότητας – ιδίως κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος
- προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα – καινοτομία
- ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας ανάπτυξης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (μέσω επενδύσεων για ανάπτυξη προϊόντων, μεταφοράς τεχνολογίας, κοινωνική – οικολογική καινοτομία, εφαρμογές παροχής δημοσίων υπηρεσιών)

Ενίσχυση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Ενημέρωσης (ΤΠΕ)

- εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική μάθηση – ένταξη – πολιτισμό

Επενδύσεις στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Επαγγελματική Κατάρτιση:

- απόκτηση δεξιοτήτων
- δημιουργία Διά Βίου Μάθησης με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης

Η μέτρηση της αποτελεσματικότητας των σχετικών δράσεων γίνεται με δείκτες εκροών στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και στην Απασχόληση», ως εξής:

Έρευνα και Καινοτομία

Α. ισοδύναμα πλήρους χρόνου → αριθμός νέων ερευνητών σε οντότητες που ενισχύονται

→ αριθμός ερευνητών που εργάζονται σε βελτιωμένες εγκαταστάσεις ερευνητικών υποδομών

Β. επιχειρήσεις → αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ινστιτούτα

Γ. σε νόμισμα € → ιδιωτικές επενδύσεις που αντιστοιχούν σε δημόσια στήριξη στο τομέα της καινοτομίας ή της έρευνας και ανάπτυξης

Οι στόχοι αυτοί ανταποκρίνονται στις ακόλουθες προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»:

ERDF
Educational – Vocational Training
Ανακαίνιση ενεργειακής απόδοσης Δημόσιων Υποδομών
Υποδομές για Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας
Εκπαιδευτικές υποδομές για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Εκπαιδευτικές υποδομές για Επαγγελματική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση Ενηλίκων
Εκπαιδευτικές υποδομές για Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
Υποδομές για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα
Ηλεκτρονική Ένταξη, Ηλεκτρονική Προσβασιμότητα, Ηλεκτρονική Μάθηση και Ηλεκτρονική Εκπαίδευση
Ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης
Research – Innovation
Έρευνα και Καινοτομία σε Δημόσιες Υποδομές
Έρευνα και Καινοτομία σε ιδιωτικά Επιστημονικά Πάρκα
Έρευνα και Καινοτομία σε δραστηριότητες Δημόσιων Ερευνητικών Κέντρων
Έρευνα και Καινοτομία σε δραστηριότητες Ιδιωτικών Ερευνητικών Κέντρων
Μεταφορά Τεχνολογίας και συνεργασία Πανεπιστημίων - Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Οι χρηματοδοτήσεις σε επενδύσεις από το **ERDF** περιλαμβάνουν 6.97 δισ. € Ευρωπαϊκή συνεισφορά και 1.93 δισ. € η Εθνική συνεισφορά για τον τομέα «*Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης*» (Educational – Vocational Training).

Οι χρηματοδοτήσεις σε επενδύσεις από το **ERDF** περιλαμβάνουν 41.4 δισ. € Ευρωπαϊκή συνεισφορά και 20.9 δισ. € η Εθνική συνεισφορά για τον τομέα «*Έρευνα και Καινοτομία*» (Research – Innovation).

Συγκεκριμένα μέσω των επενδύσεων από το **ERDF**, σε αγροτικές περιοχές πραγματοποιήθηκαν πάνω από 1 εκ. δραστηριότητες που αφορούσαν την Επαγγελματική Εκπαίδευση και σχεδόν 8 εκ. άνθρωποι απολαμβάνουν πλέον βελτιωμένες εγκαταστάσεις παιδικής μέριμνας και εκπαίδευσης. Τέλος, μέσω των χρηματοδοτήσεων του **ERDF** υποστηρίζονται ερευνητικά έργα που συνδέονται με 20.000 νέους ερευνητές.

Ολοκληρώνοντας την περιγραφή των μη ανταγωνιστικών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση απευθείας στα κράτη – μέλη αξίζει να σημειωθεί ότι η μελέτη των **ESI Funds** ως προς κάθε χώρα και θεματικό άξονα δημιουργεί πεδίο γόνιμης πολιτικής κριτικής και αποτελεσματικότητας. Τα κράτη – μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν προς τα πού θα διαθέσουν τα χρήματα από τα επενδυτικά ταμεία σε συνδυασμό με τις προτάσεις του μηχανισμού διακυβέρνησης «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο». Η διαδικασία αυτή αποτελεί δυνατότητα ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικής στρατηγικής για κάθε κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Grants

Το δεύτερο μέρος του προϋπολογισμού όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω αποτελείται από τα ανταγωνιστικά προγράμματα χρηματοδότησης – επιχορηγήσεις (Grants), τα οποία δεν μεταφέρονται απευθείας στα κράτη – μέλη και περιέχει το 24% του συνόλου. Αυτό το τμήμα του προϋπολογισμού (Grants) το διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω ανοιχτού διαγωνισμού μεταξύ οργανισμών. Η εκ μέρους των κρατών – μελών ανταγωνιστική χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζεται από την επιτυχία των αιτήσεων των μεμονωμένων οργανισμών. Από αυτό το 24% του προϋπολογισμού, ενδιαφέρον σχετικά με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική παρουσιάζει το κομμάτι της πρόσκλησης υποβολής προτάσεων (call for proposals), που κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστιαίο πλαίσιο, περίπου 16%.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την στρατηγική «Ευρώπη 2020» και γίνεται ειδική αναφορά στη σχέση του με την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική στο στόχο για έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Στο σύνολο του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2014 – 2020 περιλαμβάνονται πιστώσεις αναλήψεων

υποχρεώσεων για το στόχο Έξυπνη και χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη ύψους 44,7% των διαθέσιμων πόρων. Σε αυτή την κατηγορία υπάρχει η προτεραιότητα «Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη και θέσεις εργασίας» που κατέχει το 11,6% των πόρων όπου εμπεριέχονται τα εξής προγράμματα: α) Horizon 2020, με χρηματοδότηση 79,4 δισ. € και β) Erasmus⁺, με χρηματοδότηση 14,8 δισ. €.

Horizon 2020

Το **Horizon 2020** είναι το μεγαλύτερο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έρευνα και την καινοτομία που δρομολογήθηκε ποτέ. Στόχος του αποτελεί να οδηγήσει σε περισσότερα επιτεύγματα, ανακαλύψεις και παγκόσμιες πρωτιές μεταφέροντας τις σπουδαίες ιδέες από το εργαστήριο και τη θεωρία στην αγορά εργασίας και στην πράξη. Οι τρεις βασικοί του πυλώνες του πυρήνα του προγράμματος είναι η επιστημονική αριστεία, η ανταγωνιστική βιομηχανία και η αντιμετώπιση των κοινωνικών αλλαγών. Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ερευνητικού Χώρου (**European Research Area – ERA**) αποτέλεσε βασικό θέμα του προγράμματος με απευθείας χρηματοδότησης σε ερευνητές (μεμονωμένα και σε ομάδες αλλά και σε οργανισμούς, ερευνητικά ινστιτούτα – Πανεπιστημιακά ιδρύματα) αλλά και για την επαγγελματική κατάρτιση και ανάπτυξη των ερευνητών συνολικά 19 δισ. €. Αυτή η χρηματοδότηση πραγματοποιείται από δύο ταμεία: 6 δισ. € από τις δράσεις Marie Skłodowska – Curie από το και 13 δισ. € μέσω Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας. Μία ακόμα καίρια δράση, που αφορά το χώρο της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής είναι η «**Επέκταση της Αριστείας και διεύρυνση της Συμμετοχής**», με χρηματοδότηση 816 εκ. €. Τα ειδικά μέτρα στο πλαίσιο του προγράμματος περιλαμβάνουν:

- τη συνεργασία ερευνητικών ιδρυμάτων άριστων επιδόσεων με αντίστοιχα ιδρύματα χαμηλότερων επιδόσεων για τη δημιουργία ή αναβάθμιση κέντρων αριστείας
- την αδελφοποίηση ιδρυμάτων, με ανταλλαγές προσωπικού, επισκέψεις εμπειρογνομώνων και εκπαιδευτικά σεμινάρια
- τη σύσταση «**Εδρών Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (EXE)**» για την προσέλκυση εξαιρετικών ακαδημαϊκών σε ιδρύματα υψηλών προοπτικών
- έναν Μηχανισμό Υποστήριξης Πολιτικών που θα βοηθήσει στη βελτίωση των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών για την έρευνα και την καινοτομία

- την παροχή καλύτερης πρόσβασης σε διεθνή δίκτυα σε άριστους και καινοτόμους ερευνητές
- την ενίσχυση των διεθνικών δικτύων Εθνικών Σημείων Επαφής για την παροχή πληροφοριών σε όσους ζητούν υποστήριξη.

Βάσει του οικείου πλαισίου για τη θέσπιση του προγράμματος **Horizon 2020** δημιουργήθηκαν νέα χρηματοδοτικά μέσα προκειμένου να ενισχυθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση φορέων που ασχολούνται με την έρευνα και την καινοτομία (E & K). Αυτά τα μέσα είναι:

- η Υπηρεσία Δανείων και Εγγυήσεων (InnovFin για E & K), σύμφωνα με την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μοιράζεται τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο που σχετίζεται με ένα χαρτοφυλάκιο νέων χρηματοδοτικών πράξεων που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)
- η Υπηρεσία Εγγυήσεων για μικρομεσαίες επιχειρήσεις (InnovFin SME Guarantee), συμπεριλαμβανομένου του μέσου εγγυήσεων (Uncapped Guarantee – SIUGI) της Πρωτοβουλίας για μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Εγγυήσεις που διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ) που παρέχει εγγυήσεις στους χρηματοπιστωτικούς διαμεσολαβητές για τα νέα χαρτοφυλάκια δανείων (στο πλαίσιο του SIUGI, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμερίζεται τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο που σχετίζεται με την εγγύηση που παρέχεται με τα κράτη μέλη, το ΕΤΕ και την ΕΤΕπ)
- η Υπηρεσία Διευκόλυνσης Μετόχων (InnovFin Equity Facility για E & K) που προβλέπει επενδύσεις σε ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων που διαχειρίζεται το ΕΤΕ.

Σημαντική πτυχή των δράσεων του προγράμματος **Horizon 2020** είναι η δυνατότητα χρηματοδότησης τόσο σε νέους άπειρους ερευνητές όσο και σε ερευνητές με εμπειρία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω τέτοιων δράσεων δείχνει αποφασιστικά την θέση της απέναντι στο κλάδο των ερευνητών και τη σημασία που δείχνει σε αυτόν. Μελετώντας το πρόγραμμα **Horizon 2020** αλλά και τις δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν την περίοδο 2014 – 2020 καθίσταται κατανοητή η νέα κουλτούρα που προσπαθεί να διαμορφώσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μία νέα κουλτούρα που σέβεται την επιστήμη, υποστηρίζει χρηματοδοτικά τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και τα Ερευνητικά Ινστιτούτα, επαινεί τις καινοτόμες ερευνητικές ιδέες και αξιοποιεί το μεμονωμένο ερευνητή και τις ερευνητικές ομάδες.

Erasmus+

Το **Erasmus+** είναι το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωση για την υποστήριξη της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού στην Ευρώπη. Ο προϋπολογισμός του, ύψους 14.7 δις. €, θα προσφέρει ευκαιρίες σε περισσότερους από 4 εκ. Ευρωπαίους να σπουδάσουν, να εκπαιδευθούν και να αποκτήσουν εμπειρία κινητικότητας στο εξωτερικό. Το **Erasmus+** στοχεύει στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας. Το πρόγραμμα αυξάνει την ποιότητα και τη συνάφεια των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων παρέχοντας χρηματοδότηση για την επαγγελματική ανάπτυξη του προσωπικού εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και των εργαζομένων για νέους, και για τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, κολλεγίων, σχολείων, επιχειρήσεων και μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ).

Στόχος του **Erasmus+** είναι να συμβάλει στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για την ανάπτυξη, την απασχόληση, την κοινωνική ισότητα και την ένταξη, καθώς και τους στόχους του πλαισίου «Συνεργασία ευρωπαϊκής πολιτικής» (European policy cooperation – ET2020⁵ framework), του στρατηγικού πλαισίου της Ευρωπαϊκή Ένωση για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Το **Erasmus+** στοχεύει επίσης να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη των εταιρών του στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη νεολαία. Συγκεκριμένες πτυχές πολιτικών που εντάσσονται στη στοχοθεσία του προγράμματος περιλαμβάνουν:

- Μείωση της ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων
- Προώθηση της εκπαίδευσης ενηλίκων, ειδικότερα για νέες δεξιότητες που απαιτούνται από την αγορά εργασίας σήμερα
- Ενθάρρυνση των νέων να συμμετάσχουν στην ευρωπαϊκή δημοκρατία
- Υποστήριξη της καινοτομίας, της συνεργασίας και των μεταρρυθμίσεων
- Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και σχολικού αποκλεισμού
- Προώθηση της συνεργασίας και της κινητικότητας στις χώρες εταίρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁵ Το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι ένα φόρουμ που επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές και να μαθαίνουν το ένα από το άλλο.

Αφού παρουσιάστηκε αναλυτικά το πλαίσιο του προγράμματος και η στοχοθεσία του στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι ευκαιρίες – δυνατότητες που δίνει τόσο σε μεμονωμένους ανθρώπους, φοιτητές και εκπαιδευτικό προσωπικό όσο και σε οργανισμούς συνολικά.

Όσον αφορά τις μεμονωμένες ευκαιρίες το Erasmus⁺ δίνει τη δυνατότητα σε:

α) φοιτητές, με πλήρη χρηματοδότηση, να:

- παρακολουθήσουν μέρος του προγράμματος σπουδών τους σε Τριτοβάθμιο Ίδρυμα του εξωτερικού
- κάνουν πρακτική άσκηση σε οργανισμό του εξωτερικού (δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι πρόσφατα αποφοιτήσαντες)
- συμμετέχουν στο υψηλής αξίας κοινό μεταπτυχιακό Erasmus Mundus το οποίο παραδίδεται από μια διεθνή κοινοπραξία ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (η φοίτηση γίνεται σε τουλάχιστον δύο χώρες)

β) εκπαιδευτικό προσωπικό, με πλήρη χρηματοδότηση, να:

- διδάξουν ή/και να εκπαιδευτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και δομές ενηλίκων – επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο εξωτερικό
- εκπαιδευτούν στην προσχολική – πρωτοβάθμια – δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο εξωτερικό
- διδάξουν στο κοινό μεταπτυχιακό Erasmus Mundus

Ειδική βαρύτητα αποδίδεται στη χρηματοδότηση των ανθρώπων (φοιτητών – εκπαιδευτικό προσωπικό) με σωματικές και ψυχικές/σχετικές με την υγεία καταστάσεις.

Οι δυνατότητες που δίνονται σε οργανισμούς στοχεύουν σε μια σειρά δραστηριοτήτων ανάπτυξης και δικτύωσης, συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής βελτίωσης των επαγγελματικών δεξιοτήτων του προσωπικού τους, της ανάπτυξης οργανωτικών ικανοτήτων και της δημιουργίας διεθνικών συνεργατικών συνεργασιών με οργανισμούς από άλλες χώρες προκειμένου να παράγουν καινοτόμα αποτελέσματα ή ανταλλαγές και βέλτιστες πρακτικές. Επιπλέον, οι οργανισμοί διευκολύνουν τις ευκαιρίες μαθησιακής κινητικότητας για μαθητές, εκπαιδευτικό προσωπικό, εκπαιδευόμενους, μαθητευόμενους, εθελοντές και εργαζόμενους νέους. Τα οφέλη για τους εμπλεκόμενους οργανισμούς περιλαμβάνουν αυξημένη ικανότητα λειτουργίας σε διεθνές επίπεδο, βελτιωμένες μεθόδους διαχείρισης, πρόσβαση σε περισσότερες ευκαιρίες χρηματοδότησης και επιχορήγησης έργων, αυξημένη

ικανότητα προετοιμασίας, διαχείρισης και παρακολούθησης έργων, καθώς και ένα πιο ελκυστικό χαρτοφυλάκιο ευκαιριών για μαθητές και προσωπικό σε συμμετέχοντες οργανισμούς. Ο διαχωρισμός των δυνατοτήτων/ευκαιριών που αναφερθήκαμε παραπάνω εμπεριέχονται σε:

A) 3 κύριες Δράσεις

- 1. Μαθαίνοντας μέσω της δυνατότητας για Κινητικότητα**
- 2. Καινοτομία και καλές πρακτικές, που έχει σχεδιαστεί για να αναπτύξει τους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας μέσω πέντε κύριων δραστηριοτήτων:**
 - a. Στρατηγικές συνεργασίες για την υποστήριξη της καινοτομίας στον τομέα, καθώς και κοινές πρωτοβουλίες για την προώθηση της συνεργασίας, της ομότιμης μάθησης και της ανταλλαγής εμπειριών
 - b. Συμμαχίες γνώσεις για την προώθηση της καινοτομίας μέσα και μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μαζί με επιχειρήσεις, και πέραν αυτής, συμβάλλοντας σε νέες προσεγγίσεις στη διδασκαλία και τη μάθηση, την επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη.
 - c. Συμμαχίες για τομεακές δεξιότητες για την αντιμετώπιση του χάσματος δεξιοτήτων και τη διασφάλιση καλύτερης ευθυγράμμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
 - d. Έργα ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την υποστήριξη του εκσυγχρονισμού, της προσβασιμότητας και της διεθνοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες εταίρους.
 - e. Έργα ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της νεολαίας για την υποστήριξη της ανάπτυξης της εργασίας για νέους, της μη τυπικής μάθησης και της εθελοντικής εργασίας, καθώς και για την προώθηση μη τυπικών ευκαιριών μάθησης με τις χώρες εταίρους.
- 3. Υποστήριξη για πολιτικές μεταρρυθμίσεις, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή των νέων στη δημοκρατική ζωή, ειδικά σε συζητήσεις με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, καθώς και στην ανάπτυξη γνώσεων στους πολιτικούς τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας.**

B) Δραστηριότητες Jean Monnet, αφιερωμένες στην προώθηση της αριστείας στις σπουδές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Κύριος στόχος είναι η δημιουργία γεφυρών μεταξύ ακαδημαϊκών, ερευνητών και πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της έμφασης στη μελέτη και την έρευνα για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στις διαδικασίες των θεσμών της και στην κατανόηση της θέσης της Ευρώπης σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

- **Jean Monnet Modules:** αποτελούν σύντομα προγράμματα διδασκαλίας ή μαθήματα για σπουδές στην Ευρωπαϊκή Ένωση που δύνανται να είναι εισαγωγικές ενότητες για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή/και μαθήματα που επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη πτυχή στο πλαίσιο των ζητημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- **Jean Monnet Chairs;** είναι διδακτικές θέσεις με εξειδίκευση στις σπουδές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για καθηγητές πανεπιστημίου. Κύριοι στόχοι τους είναι:
 - a) ενίσχυση της διδασκαλίας των σπουδών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ίδρυμά του κατόχου της μέσω του προγράμματος σπουδών
 - b) διεξαγωγή, παρακολούθηση και εποπτεία της έρευνας σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης
 - c) Ο κάτοχος τη έδρας να αποτελέσει μέντορα και σύμβουλο για την επόμενη γενιά εκπαιδευτικών και επιστημονικών ερευνητών
 - d) παροχή ειδικής καθοδήγησης σε μελλοντικούς επαγγελματίες σχετικά με ευρωπαϊκά ζητήματα
- **Jean Monnet Projects:** παροχή υποστήριξης της καινοτομίας, της ανταλλαγής γνώσεων και της επικοινωνίας σε ευρωπαϊκά θέματα
- **Jean Monnet Networks:** προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης κοινοπραξιών για τη συλλογή πληροφοριών, την οικοδόμηση γνώσεων, την ανταλλαγή ιδεών και την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης Συγκεκριμένα ο σκοπός τους είναι:
 - a) να συγκεντρώσουν και να προωθήσουν πληροφορίες και αποτελέσματα υψηλού επιπέδου μεθόδων έρευνας και διδασκαλίας για τις μελέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
 - b) η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και άλλων σχετικών οργανισμών

- c) η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης για την αμοιβαία ενίσχυση καλών πρακτικών
- d) η ενίσχυση της συνεργασίας και η δημιουργία πλατφορμών ανταλλαγής γνώσεων με δημόσιους φορείς και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- **Jean Monnet Centers of Excellence:** έχουν σχεδιαστεί για να χρησιμεύουν ως το σημείο εστίασης των γνώσεων και των δεξιοτήτων σε υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Κέντρα συγκεντρώνουν την εμπειρογνωμοσύνη και την κατανόηση εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για την ανάπτυξη δεσμών, μεταξύ διαφόρων θεμάτων που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και τη δημιουργία διακρατικών δραστηριοτήτων και δεσμών με άλλα ιδρύματα σε άλλες χώρες. Τέλος στόχος τους είναι η προσέγγιση σπουδαστών που ασχολούνται με συναφή θέματα και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής με τελικό αποδέκτη την ίδια την κοινωνία.

Γ) Αθλητικές Δραστηριότητες. Σχεδιασμένο για την ανάπτυξη και υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων για την προώθηση του αθλητισμού και της σωματικής δραστηριότητας, τον εντοπισμό και την εφαρμογή καινοτόμων δραστηριοτήτων στον τομέα του αθλητισμού και τη διαχείριση μη κερδοσκοπικών εκδηλώσεων για την αύξηση της συμμετοχής στον αθλητισμό.

Προγραμματική περίοδος 2021 – 2027

Horizon Europe

Το Horizon Europe αποτελεί το νέο επενδυτικό θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Έρευνα και την Καινοτομία την περίοδο 2021 – 2027. Βασικοί στόχοι του είναι οι εξής:

- Εστίαση της έρευνας και της καινοτομίας στις οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταβάσεις και σε συναφείς κοινωνικές προκλήσεις
- Αξιοποίηση των επιστημονικών πλεονεκτημάτων της Ευρώπης για τη μετατροπή της σε ηγετική θέση στην πρωτοποριακή καινοτομία
- Φιλόδοξη στοχοθεσία για ζητήματα που μας επηρεάζουν καθημερινά, όπως ανάπτυξη δεξιοτήτων, καταπολέμηση του καρκίνου, επιβλαβείς

εκπομπές και την κατάσταση των ωκεανών, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών

- Εστίαση σε πρωτοποριακά έργα έρευνας και καινοτομίας που εκτείνονται από την έρευνα και την καινοτομία έως την ανάπτυξη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει προϋπολογισμό ύψους 100 δισ. € για το πρόγραμμα Horizon Europe. Οι επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία συνιστούν επένδυση στο μέλλον της Ευρώπης. Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες, εκ των οποίων αναγνωρίζετε η διαφοροποίηση με το παλαιό πρόγραμμα. Ο πυλώνας «**Ανοικτή επιστήμη**» (25,8 δισ. ευρώ) στηρίζει έργα έρευνας αιχμής τα οποία καθορίζονται από τους ίδιους τους ερευνητές και τελούν υπό την καθοδήγησή τους μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (16,6 δισ. ευρώ), χρηματοδοτεί τις υποτροφίες και τις ανταλλαγές των ερευνητών μέσω των δράσεων «Marie Skłodowska-Curie» (6,8 δισ. ευρώ), και επενδύει σε ερευνητικές υποδομές παγκόσμιας εμβέλειας. Ο πυλώνας «**Παγκόσμιες προκλήσεις και βιομηχανική ανταγωνιστικότητα**» (52,7 δισ. ευρώ) στηρίζει άμεσα την έρευνα σχετικά με τις κοινωνικές προκλήσεις, ενισχύει τις τεχνολογικές και βιομηχανικές ικανότητες για την αντιμετώπιση ορισμένων από τα μεγαλύτερα προβλήματα μας. Περιλαμβάνει επίσης τις δραστηριότητες του Κοινού Κέντρου Ερευνών (2,2 δισ. ευρώ) που υποστηρίζει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής των κρατών μελών και της ΕΕ με ανεξάρτητα επιστημονικά στοιχεία και τεχνική υποστήριξη. Ο πυλώνας «**Ανοικτή καινοτομία**» (13,5 δισ. ευρώ) έχει ως στόχο να καταστήσει την Ευρώπη πρωτοπόρο στην καινοτομία που δημιουργεί αγορές μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Καινοτομίας (10 δισ. ευρώ). Έτσι θα συμβάλει στην ανάπτυξη του συνολικού τοπίου της ευρωπαϊκής καινοτομίας, μεταξύ άλλων ενισχύοντας περαιτέρω το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας, προκειμένου να προωθήσει τη διασύνδεση των επιχειρήσεων, της έρευνας, της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επιχειρηματικότητας (3 δισ. ευρώ).

Erasmus+

Η πρόταση ορίζει το χρηματοδοτικό κονδύλιο του προγράμματος για την περίοδο 2021-2027 σε 30 δισ. € το οποίο (ενδεικτικά) θα διανεμηθεί σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Proposal for the 2021-2027 MFF (commitments, current prices , € million) Erasmus	Proposal for the 2021-2027 MFF (commitments, 2018 prices , € million) Erasmus
2014-2020 (EU-28+EDF): 14 712	2014-2020 (EU-28+EDF): 14 889
7*2020 EU-27+EDF: 18 493	7*2020 EU-27+EDF: 17 775
'Virtual' 2014-2020 (EU-27+EDF): 13 536	'Virtual' 2014-2020 (EU-27+EDF): 13 699
Proposal 2021-2027 (EU-27+EDF): 30 000	Proposal 2021-2027 (EU-27+EDF): 26 368
% change vs EU-27 2020*7: 62%	% change vs EU-27 2020*7: 48%
% change vs EU-27 2014-2020: 122%	% change vs EU-27 2014-2020: 92%

Education and training	€24 940 000 000
Higher education	At least €8 640 000 000
Vocational education and training	At least €5 230 000 000
School education	At least €3 790 000 000
Adult education	At least €1 190 000 000
Jean Monnet	€450 000 000

Youth	€3 100 000 000
-------	----------------

Sport	€550 000 000
-------	--------------

Αντί Επιλόγου

Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύχθηκε, η εκπαίδευση συνδέθηκε με διάφορους τομείς αρμοδιότητας της και την επιτυχία ορισμένων αποστολών, προκαλώντας την ενίσχυση του πολιτικού και οικονομικού δεσμού και η παρέμβαση στην εκπαίδευση διαφαίνεται αναπόφευκτη. Η εκπαίδευση είναι μια πολιτική ενσωματωμένη στην κρατική οντότητα, για κάθε κράτος – μέλος, τόσο που θεωρείται ότι αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την ύπαρξη τους, υιοθετώντας την εκπαίδευση ως μέσο για τη μεταφορά της εθνικής ιστορίας στις κοινωνίες τους και για την προώθηση της εθνικής γλώσσας και πολιτισμού (Neave, 2001). Η εκπαίδευση αποτελεί μια πρωταρχικά διανεμητική πολιτική, η οποία περιλαμβάνει την κατανομή των κοινοτικών χρηματοδοτικών πόρων στα κράτη μέλη αλλά και τα ανταγωνιστικά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν μεμονωμένοι οργανισμοί. Βέβαια, η εκπαίδευση διαθέτει επίσης ορισμένες κανονιστικές πολιτικές με τη μορφή της αμοιβαίας αναγνώρισης των πτυχίων.

Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση χρειάζεται στρατηγικές που θα φέρουν πιο κοντά τους λαούς. Υπό την έλλειψη οποιασδήποτε δυνατότητας αρμοδιότητας των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Εκπαιδευτική Πολιτική, θα μπορούσε να αναγνωρίσει κανείς, μελετώντας τα παραπάνω, την ειδική σημασία που παίζει αλλά και που μπορεί να διαδραματίσει το συγκεκριμένο πολιτικό πεδίο στην προσπάθεια δημιουργίας κοινών τόπων τόσο σε ζητήματα ανάπτυξης και ευημερίας όσο και σε ζητήματα κοινωνικής όσμωσης και πολιτισμικής συνοχής.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

- Absalom, R. (1993). The TEMPUS Scheme: Mobilizing Higher Education for Change in Central and Eastern Europe. *Innovations in Education and Training International*, 30(2), 122–128
- Archer, M. (1979) *Social Origins of Educational Systems*, London: Sage.
- Ball, S. J. (2012). *Global Education Inc: New Policy Networks and the Neo-Liberal Imaginary*. Oxon: Routledge.
- Beukel, E. (2001). Educational policy institutionalization and multi-level governance, in S. Anderson and K. Eliassen (eds), *Making Policy in Europe*, London: Sage, pp. 124 –39.
- Cairns, D. (2017). The Erasmus Undergraduate Exchange Programme: A Highly Qualified Success Story? *Children's Geographies*, 15(6), 728–740.
- Charlier, J. E., & Croché, S. (2005). How European integration is eroding national control over education planning and policy. *European Education*, 37(4), 7-21.
- Commission of the European Communities. (1993). *Commission Working Paper: Guidelines for Community Action in the Field of Education and Training*. Commission of the European Communities.
- Corbett, A. (2005). *Universities and the Europe of Knowledge: Ideas, Institutions and Policy Entrepreneurship in European Union Higher Education Policy, 1955–2005*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Corbett, A., & Moon, B. (Eds.). (2002). *Education in France: continuity and change in the Mitterrand years 1981-1995*. Routledge.
- Council of the European Communities. (1976). Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council, of 9 February 1976 comprising an action programme in the field of education. *Official Journal of the European Communities*, OJ C 38, 19.2.1976, p. 1–5.
- Council of the European Communities, (1985). *Final Conclusions of the Council and the Ministers of Education Meeting within the Council of 3 June 1983*, Luxembourg.
- Council of the European Communities, (1988a). Resolution of the Council and the Ministers of Education meeting within the Council of 24 May 1988 on the European dimension in education, *Official Journal of the European Communities* 088 (C 177), 6 June 1988.

- Council of the European Communities, (1988b). *European Educational Policy Statements*, Luxembourg.
- Council of the European Communities. General Secretariat. (1988). *European Educational Policy Statements* (Vol. 1). Office for Official Publications of the European Communities.
- Dale, R. (2009). Contexts, constraints and resources in the development of European education space and European education policy. *Globalisation and Europeanisation in education*, 23-43.
- Elken, M. (2015). Developing Policy Instruments for Education in the EU: The European Qualifications Framework for Lifelong Learning. *International Journal of Lifelong Education*, 34(6), 710–726
- EUR-Lex. (1957). *Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας*, Συνθήκη της Ρώμης 1957. <http://data.europa.eu/eli/treaty/teec/sign>
- European Commission, (1993a). *Guidelines on Education and Training for the Medium Term 1989–1992*, COM 263 (89) 2 June 1993, Luxembourg.
- European Commission, (1993b). *Green Paper on the European Dimension of Education*, COM (93) 457 final, 29 September 1993, Luxembourg.
- European Commission, (1995). *White Paper on Education and Training. Teaching and Learning. Towards the Learning Society*, Luxembourg.
- European Commission, (2001). *European Governance. A White Paper*, 25 July 2001, COM (2001) 428 final, Brussels.
- Frediani, C. M. (1992). La politique de la Communauté européenne en matière d'éducation et de culture. *Europe en formation*, (284), 51-53.
- Gornitza, A. (2009). Networking Administration in Areas of National Sensitivity: The Commission and Higher Education. In A. Amaral, G. Neave, C. Musselin, & P. Maasen (Eds.), *European Integration and the Governance of Higher Education and Research*. London: Springer.
- Green, A. (1990). *Education and State Formation: The Rise of Education Systems in England, France, and the USA*, Basingstoke: Macmillan.
- Green, A. (1997). *Education, Globalization and the Nation State*, Basingstoke: Macmillan.
- Jones, H. C. (1983). Education in the European Community. *Education Today*, 33(1).
- Hermans, A. (1990). Report of the Committee on Youth, Culture, Education, the Media and Sport on the European dimension at university level, with

- particular reference to teacher and student mobility. *Session Documents 1990, Document A3-0305/90*, 14 November 1990.
- Hokenmaier, K. (1998). Social security vs. educational opportunity in advanced industrial societies: is there a trade-off?, *American Journal of Political Science* 42(2): 709–11.
- Lazetic, P. (2010). Managing the Bologna Process at the European Level: Institution and Actor Dynamics. *European Journal of Education*, 45(4), 549–562.
- Lowe, R. (1999). Education and National Identity. *History of Education*, 28(3), 231–233
- Moravcsik, A. (2001). Federalism in the European Union: Rhetoric and reality. *The federal vision: legitimacy and levels of governance in the United States and the European Union*, 161-87.
- Murphy, M. (2003). Covert Action? Education, Social Policy and Law in the European Union. *Journal of Education Policy*, 18(5), 551–562.
- Neave, G. (1984). *Education and the EEC*. European Institute of Education and Social Policy. Chester, England: Trentham Books.
- Neave, G. (2001). The European Dimension in Higher Education: An Excursion into the Modern Use of Historical Analogues. In J. Huisman, P. Maassen, & G. Neave (Eds.), *Higher Education and the Nation State: The International Dimension of Higher Education*. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Needs, S. E. (1978). Report of the committee of enquiry into the education of handicapped children and young people. *London: Her Majesty's Stationary Office*.
- Pollack, M. A. (1994). Creeping Competence: The Expanding Agenda of the European Community. *Journal of Public Policy*, 14(2), 95–145.
- Pollack, M. A. (2000). The End of Creeping Competence? EU Policy-Making Since Maastricht. *Journal of Common Market Studies*, 38(3), 519–538.
- Pepin, L. (2007). The history of EU cooperation in the field of education and training: how lifelong learning became a strategic objective, *European Journal of Education*, 42(1), 121–32.
- Plümper, T., & Schneider, C. J. (2007). Too much to die, too little to live: unemployment, higher education policies and university budgets in Germany. *Journal of European Public Policy*, 14(4), 631-653.

- Smith, A. (1979). *Joint programmes of study. An instrument of European cooperation in higher education. Studies: Education Series No. 7.*
- Walkenhorst, H. (2006). Problems of political education in a multi-level polity – explaining non-teaching of EU issues in German secondary schooling, *Journal of Contemporary European Studies*, 14(3): 353– 71
- Wallace, H., & Wallace, W. (2007). Overview: the European Union, politics and policy-making. *Handbook of European union politics*, 339-358.
- Watts, A. G., Dartois, C., & Plant, P. (1988). *Educational and Vocational Guidance Services for the 14-25 Age Group in the European Community: the Synthesis Report of a Study Carried out on Behalf of the Commission of the European Communities (Directorate-General for Employment, Social Affairs and Education. Presses interuniversitaires européennes.,*